ITT ÉLÜNK MI

Tizenegyedik kerületi vagyok. Munkás. Nekem szülőföldem, hazám, otthonom ez a városrész. Évtizedek óta járom utcáit. Itt voltam gyerek, serdülő kamasz, ismerem rétjeit, sugárútjait. Együtt cseperedtünk fel, emberesedtünk, lettünk felnőtté, együtt nőttük ki a régit... Itt élek, dolgozom most is, itt lettem boldog — együtt Lágymányossal...

★

Lágymányos. Így nevezi a nép ezt a vidéket a holt Duna-ágról, mely néhány évtizede még a műegyetemig ért. Nyáron csónakázni lehetett ott — egy nádas „Robinson-sziget" volt a közepén — télen korcsolyázni. Az akkori iskolás könyvek a városnak ezt a települését az ókorig, a kelták és rómaiak idejéig vezették vissza. A mai formájának, területi kialakulását a századfordulóra jelzi a történelem. A főváros képére formálódása a 30-as években kezdődött.

1931-ben Szent Imre városnak keresztelték el a kerületet. Akkoriban Schvatz Elemér ciszterci professzor cikket is írt erről a Magyar Nyelvben: „A Lágymányos... akkor kezdett várossá fejlődni, amikor a Szent Imre-kollégiummal, a Szent Imre-gimnáziummal a szentimrés gondolat vonult e vidékre. Így a Lágymányos-dűlő a szentimrés kultusz melegágya lett s a kegyelet finom érzékkel... stb."

Szentekben itt valóban nem is volt hiány. A Gellérthegy lejtőin, árnyas kertek közt zárdák és rendházak sorakoztak: a pálosoké, lazaristáké, Margit nővéreké, vincéseké, ciszterciták, itt volt a Regnum Marianum, kissé arrébb a Notre Dame de Sion. A házakra ilyen táblák kerültek: Szent Imre herceg útja, Országalma utca, Kettőskereszt utca, Szent Adalbert tér, Boldogasszony útja, Szent Korona útja.

Igazán fővárosi formához illő, a kerület fekvés jellegének megfelelő stílusú, modern vonalú épületek formáltak utcasort és fejlődött a Gellérthegy oldalában a villanegyed. De a Verpeléti úti bérpaloták erkélyéről nagyon is jól látható volt a közeli lágymányosi rét, a nincstelenek kunyhóival. S a rendőrség egy-egy éjszakai körrazzián „csavargókat" szedett össze a Kelenföldi Erőmű meleget gőzölgő salakdombjairól.

A Budafoki út, a Duna közti lapály 30 esztendeje egy vadvízország volt, szárcsák, kacsák, nádas tanyája. Az iszapos vízben mocsaras ponty, sikló, tarajos gőte és milliónyi béka. Aztán lecsapolták a lápot, s valami szédületes telekspekuláció kezdődött. Mesélték akkoriban, hogy a hidat is az egyik miniszter építtette, aki itt érdekelt volt.

A régi Lágymányost kivált a gyerekek és a szerelmesek sajnálták, de aztán mégsem lett itt semmi, üresen maradt, jött a háború és azt is ledöntötte, ami volt.

A tanácsházán, valahol a beporosodott akták közt kell lenni egy kimutatásnak, ami elmondja, hogy 11 iskola 80, a többi 30 százalékos kárt szenvedett. A gyárépületek 40 százalékban megrongálódtak. A géppark 20 százalékát tönkretette a bomba, és hogy meg legyen a háború könyvelésének egyenlege, 20 százalékot meg elvittek a németek. A hidakból csak a pillérek maradtak meg, s az egész kerületben nem volt egyetlen megrongálatlan út. Sérületlen ház szinte nem is volt. 5183 otthon vált lakhatatlanná, 500 javításra várt, 96 meg lebontásra. A műegyetem 25 százalékban szenvedett kárt és a műszerek egynegyedét elhordták a nyilasok. Romos volt a Kelenföldi-pályaudvar, a Gellért Szálló, és még sok köépület...

Ezt hozta ennek a kerületnek a csodafegyverek hitével vezérelt háború! Romokat, kifosztottságot, emberáldozatot. Ez volt a pincékből feltántorgó XI. kerületiek öröksége... Félelmetes volt a kihalt élet csendje, de akik sötéthez szokott szemükkel — ha hunyorítva is — az ég kékje felé tekintettek, tudták, hogy itt most valami gyökerében új kell következzen...

És megmozdult a budai gyárváros: lapátot, talicskát fogtak és a sok ezer köbméter romtörmelékkel sok mindent a szemétdombra hordtak: multat, nyomorúságot, a bérpaloták közti különbséget és a szentimrés gondolatot. Másfajta hit világlott már akkor, olyan, ami saját akaratukban, két karjukban rejlett. Meg kellett szabadítani a háború szemetétől mindent: az utcákat, az embereket, a lelkeket egyaránt s teret nyitni az életnek.

Sok mindent megszoktunk már mi tizenegykerületiek... A tavaszt kémleljük, ózon illatot várva szippantunk a levegőbe, s dehogyis érezzük a mészporos lég szagát. Pedig új kezdődik és születik ott a mész- és homokhegyek mögött. A betonkeverőket, a toronydarut, a földvájót már megszokta szemünk. Beleillenek a kerület képébe, hisz „otthonunk" régi „bútorai".

Az egyik zsiráfnyakú emelő talpazatán tizenkét rovátka áll. Jelzi, hogy tizenkét éve „nálunk" teljesít szolgálatot. S ez a tizenkét rovátka elmondhatná: 1959-ig az új lakótelepen 4700 lakást adtak át és a kerület más területén 1050 család jutott otthonhoz. 1959-től 61-ig 1683 lakás és 550 családi ház épült. 1965-ig újabb 1600 lakással bővül a gyönyörű lágymányosi lakótelep és 11 helyen nyílt, illetve nyílik lehetőség szövetkezeti lakásépítésre.

Nemcsak épült, de terjeszkedett is ez a kerület. A Fehérvári út mentén Albertfalváig s még tovább húzódik a gyárnegyed, mely ma már Budapest negyedik ipari kerületévé avatja Lágymányos környékét. A Duna fölött az év nagyobbik felében északi szél fúj, a füst, a korom nem Budapest levegőjét rontja, lefelé száll a Duna lapályaira. Itt épült fel félszáz holdnyi területen 90 nagyüzem, gyár — terjeszkedik, töri át régi falait számos üzem.

A kerület pereme lassan igazodni kezd a neonnal világított belterülethez. Modern lakótelep áll s itt létesül az ország legkorszerűbb gázfogadó állomása. Megvalósulóban a 60 éve vajúdó terv, épül a vásárváros. Csinosodik, szépül az egykori lápvidék, s ezért érdemes volt 13 125 000 társadalmi munkaórát áldozni.

Olyan jó tudni, hogy kerületünk ma már nemcsak a Sasad-hegyvidék őszibarackjáról híres. A kerület nevezetességei egymásután új színfolttal gazdagodnak. Itt van a híres „Feneketlen tó". Erről Budán egész mondakör alakult ki. Beszélik, hogy valaha egy téglagyár süllyedt el, s a helyén tengerszem keletkezett. Egy Katona nevű orvos egyszer fogadásból állítólag csónakot, mérőzsinórt kerített, de az 300 méternyire sem ért feneket. A régi tavat őrző hadirokkant mindenesetre esküdött rá, hogy innen a víznek közvetlenül az Atlanti-óceánba van lefolyása...

Hogy a tó régi őre merre jár, s meséli-e a régi legendát — ki tudja?... Pedig ha sejtené, hogy a tó környéke ma már egyáltalán nem olyan titokzatos... Vagy ki tudja?... Hány új, meg újabb legenda született már? Hány titokzatos vallomást lopott szárnyra az esti szellő a kedves parti sétányon?... Hány mese lett és lesz még jövőbeívelő valóság?... Talán majd ezt is feljegyzi egyszer egy krónikás.

Kovács Aranka

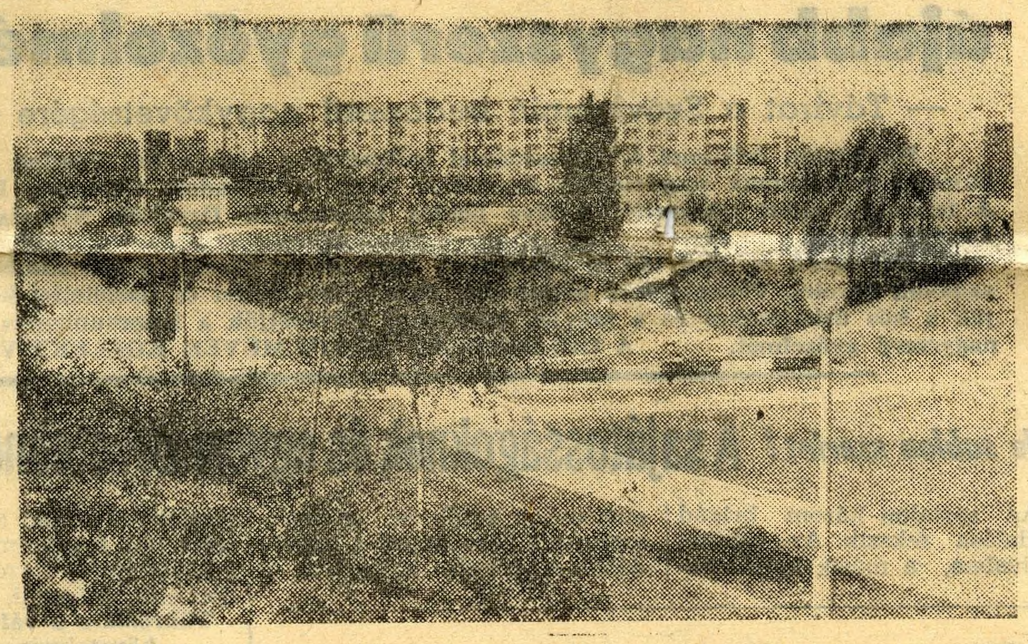

Panorámakép a kerületi Ifjúsági Parkról

Ezért készült a kerületi tanács akkori hároméves terve. Benne mindössze 7 pont állt. Ilyenek: az egyetem, az OTI, a fürdő rendbehozatala, lakóháztatarozás, tetőhelyreállítás, üvegezés, törmelékszállítás, intézkedés életveszélyes ügyekben, az első állandó híd felépítése.

Mai szemmel nézve szerény igényű tervek, de megörvendeztette az ember szívét, hiszen akkoriban ez mutatta a kerület éledését. Az ötéves tervnek már mások a méretei. Ma már milliós számokkal osztunk, szorzunk s fel sem tűnik olyan apróság, hogy például 1944-ben a kerületben mindössze két játszótér volt. S az a nagyon sokat szidott autóbuszjárat... Mindössze 4 vonalon 16 kilométerre volt tehető útja 1944-ben. S ugyan ki tartja ma nyilván, hogy öt évvel ezután már megkétszereződött a járatok és kilométerek száma is.

Munkásesztendők...

— Egész életemben dolgoztam.. — mondja az asszony csendes, tűnődő mosollyal, s nem fejezi be a mondatot. Arcán látszik, hogy egy kicsit megdöbbent a kimondott szavaktól. Megdöbbent és elcsodálkozott. Talán most először foglalta így röviden és egyszerűen össze az esztendőket, amelyek elszaladtak. Dolgozott a gyárban és otthon, ma is munkásnő, háziasszony és anya — világéletében küzdött a családért, a boldogulásért. Ha őszinte akar lenni magához, mégis azt mondhatja: nem sokat gondolkodott, tépelődött ezen. Mindig mással, másokkal volt elfoglalva, önmagára kevés idő jutott. Talán csak mostanában, hogy betegeskedett... Azelőtt csak jöttek a napok, s ő tette a kötelességét egyszerűen és magátólértetődően.

Munka.

Ismerős előtte ez a szó. Gyermekkora óta ebben él, s amióta műhelytitkár, beszél is erről a többieknek. Valahol hallotta ezt a kifejezést is: „A munka az élet anyja". Szép mondat. Érteni csak az elmúlt esztendők alatt kezdte. Amikor dolgozni ment — tizenötesztendős korában — csak annyit tudott, hogy ennek így kell lennie. Szegény lánynak szüksége van a két dolgos kezére, a fiatal erejére, s legfőképpen a pengőre, amit olyan szűken mérnek.

Férjhezment mint annyi más — tizenkilenc esztendősen, s nagy-nagy vággyal a szép élet után. A férjével nagyon jól megértették egymást, s ez volt talán az egyetlen öröm abban a mostoha világban.

Együtt jártak a gyárba, ahová „nagy szerencsére" őt is felvették, s ahol Novoszádi Ferenc szövő volt. Hányan, de hányan álltak vágyakozva a gyárkapunál, s milyen irigylésre méltó teremtés volt, hogy bejutott a kapun.

Munka? Ekkor törekvés volt számára a szó, hogy általa elérjen valamit. Nem sokat. Csak berendezni a pici szobakonyhát a gyár háta mögött. Albérletbe vették ki a szűk lakást, s milyen öröm, hogy az is volt. Kétszeres erővel dolgozott a gép mellett, nehogy baj legyen s — még rágondolni is rossz — elküldjék.

Majdnem sor került rá. A fonodában dolgozott, s egyszercsak gyengélkedni kezdett. Elment vizsgálatra, az orvos azt mondta: a tüdejével van baj. Muszáj kilépnie, mert ha nem, ő gondoskodik róla, hogy elküldjék.

Attól kezdve kerülte az orvost. Hogyan is gondolhatott rá az az ember, hogy ő elmenjen. „Elbújt" és folytatta tovább a munkáját. Később a befűzőbe került, s ott valahogy rendbejött. Szerencsére nem lehetett krónikus a dolog, a tüdejére azóta se panaszkodhat.

Mi történt ezután?

Munkával teltek az évek. Később jött a háború, két esztendőt Sóskúton töltöttek a szülőknél, majd újból visszatértek a gyárba. Novoszádiné szövőgépre került, hat esztendő óta pedig fűzőnő a teremben.

Mindezek száraz adatok csupán. És sokkal többet nem is lehet róluk mondani. Apróbb élmények, összezördülések, izgalmak, mérgelődés. Új és új kötelességek, amelynek mind eleget kell tenni. Bent a gyárban is — s otthon a családban is.

Az életük nem bővelkedett eseményekben. Legnagyobb örömük a fiú volt — huszonnégy éves és tervgazdálkodási előadó.

Csendes emberek ők ketten, nem vágyakoztak nagy dolgokra. Ha valamire törekedtek, kitartó szívóssággal, úgy az egy lakás volt. Szép, tágas otthon.

A háború előtti években úgy élt az asszony előtt ez a kép — ahogy tevékenykedik a szobákban, konyhában, megnyitja a vízcsapot a fürdőszobában — mint egy festmény. S mégis, ha kinyújtotta a kezét nem tudta megérinteni. Olyan valószínűtlen volt az egész, hogy még álmodozni sem szeretett róla. A kettőjük keresete éppen elég volt a megélhetésre. S elkísérte őket a félelem, hogy elküldik őket a gyárból, kenyér nélkül, kereset nélkül maradnak... Jaj gondolni se jó rá...

Ekkor már becses volt, féltett volt előtte a munka, megismerte az értékét, a nélkülözhetetlenségét. S azóta is elkíséri ez az érzés — csupán a félelem maradt el.

A Kondorosi úton áll egy családi ház — az övék. Nem könnyen gyűjtötték a rávalót, sok mindent el kellett vonni maguktól. Mégis, ki hitte volna valamikor, hogy házuk lesz? Összkomfortos, szépen berendezett.

Igaz, ezzel is sokat dolgozott. És sokat számolt, takarékoskodott. Szivesen tette, csak egy kicsit elfáradt. Azt mondják pihennie kell.

Arra is sor kerül majd. A házra már csak OTP-adót kell fizetni, a fia megnősül, néhány hónapig náluk laknak, aztán újra egyedül maradnak, mint valamikor a gyár mögötti szoba-konyhában.

Mi változott meg azóta?

A munka? Kicsit nehezebben birja is mint akkor — hiszen negyvenhárom esztendős. A férje pedig — művezető a szövődében — ötven lesz nemsokára. A munka maradt — csak a körülmények... azok bizony mások. S az életük is.

— Még dolgozom sokáig... — mondja az asszony, s újra ott az arcán a mosoly. Az eltöltött évekre gondol vagy azokra, ami előttük áll? Nem fél tőlük. Tudja, hogy ha „szenzációk" nem is, de csendes örömeik lesznek. Együtt jönnek a gyárba, együtt mennek haza a Kondorosi útra. Megfőz, kitakarít, varrogat — és tervez. Villanyboylert szeretne vásárolni, aztán ruhákat, cipőket mert abból elmaradásuk van. S aztán — ami majd kell.

A kötelességteljesítés folytatódik tehát, de másként — könnyebben mint azelőtt. A gondok ritkulnak. S ez így természetes...

Július hónapban a szakszervezeti bizottság 4100 forint rendkívüli és 1840 forint anyasági segélyt fizetett ki az üzem dolgozóinak.

★

A II. negyedévben 55 933 forint vállalati szociális segélyben részesült 193 dolgozó.

★

A Balaton mellett, Sopronban, Mátrában és még számos üdülőhelyen júliusban 21-en, augusztusban 36-an töltötték, illetve töltik szabadságukat szakszervezeti beutalóval a gyár dolgozói közül.

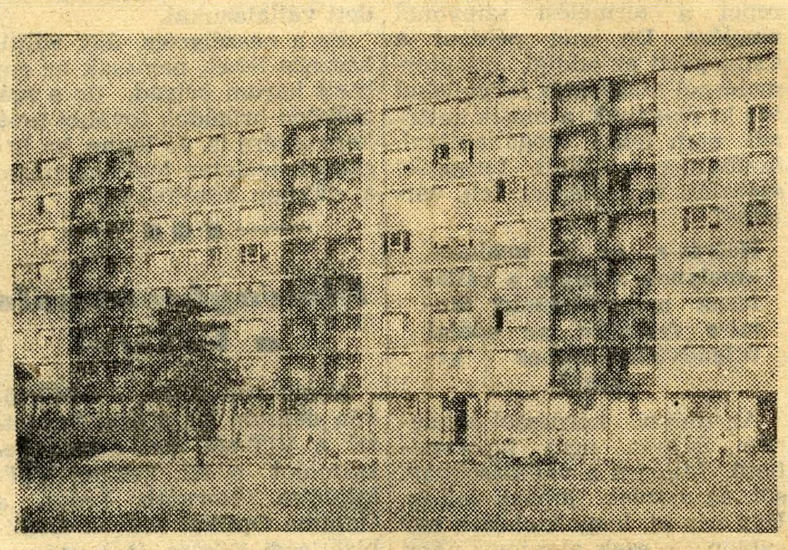

Modern palotasorok a lágymányosi lakótelepen. Az egészséges, világos, szép új lakásokba már beköltöztek lakóik, fővárosunk, kerületünk dolgozó emberei.

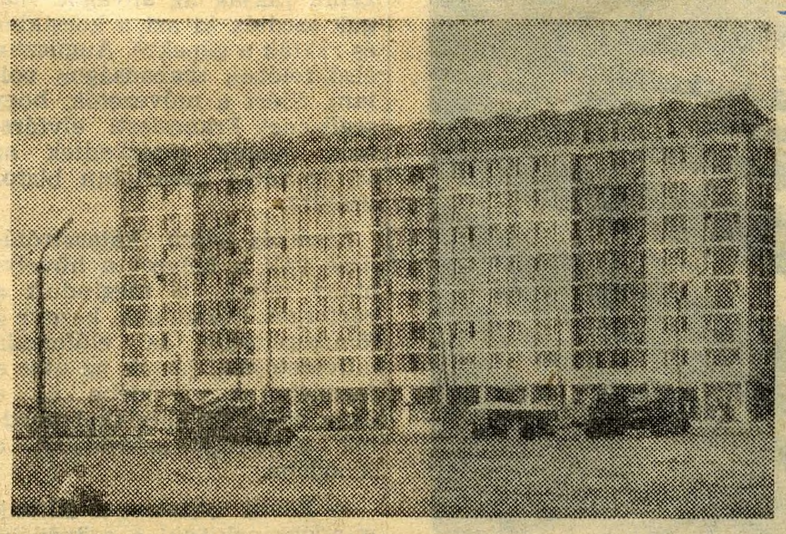

Szemben a Petőfi-híddal, lenyűgöző látvány az idén épült nyolcemeletes palota. Az újvonalú derűs színű épület egyik dísze a lakótelepnek.

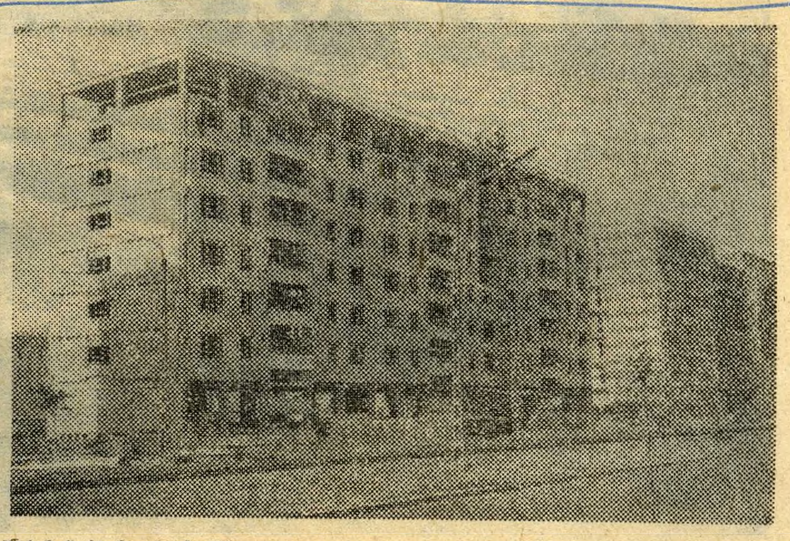

Új lakóházak épülnek a palotasoron. A még üresen álló telkek beépítésével sok család jut korszerű, egészséges lakáshoz, egyben kialakul a lakótelep végleges arculata is.